

УДК 378.011.3 – 051:62/69:177

Володимир Юрженко, доктор педагогічних наук,
професор, кафедри теорії і методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”
Інна Агалець, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу наукової
реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти
Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського, НАПН України

МЕТОДОЛОГІЧНЕ БАЧЕННЯ МІСЦЯ ОСНОВ ЕТИКЕТУ В ЗМІСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ “ТЕХНОЛОГІЇ” ТА ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття пропонує методологічний погляд на практику реалізації основ етикету в змісті предмета “Трудове навчання” в основній школі та у змісті підготовки вчителя технологічної освіти. Розглядається проблема формування особистості в умовах реалізації себе у сучасному світі через формування певного рівня поведінкової культури як адаптивного, гнучкого інструменту для практики вибору елементів власної освітньої траєкторії та осмислення діяльності в умовах високотехнологічного й інформаційно насиченого виробництва.

Ключові слова: методологія, діяльність, фракталізація, конструкти, основи етикету, трудове навчання, освітня галузь “Технології”, підготовка вчителя.

Літ. 14.

Владимир Юрженко, доктор педагогических наук, профессор,
кафедры теории и методики технологического образования и компьютерной графики
ГВУЗ “Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды”
Инна Агалец, кандидат педагогических наук, доцент, старший научный сотрудник отдела научной
реферативной и аналитической информации в сфере образования
Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В.А. Сухомлинского, НАПН Украины

МЕТОДОЛОГІЧЕСКОЕ ВИДЕНИЕ МЕСТА ОСНОВ ЭТИКЕТА В СОДЕРЖАНИИ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТРАСЛИ “ТЕХНОЛОГИИ” И ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ

Статья предлагает методологический взгляд на практику реализации основ этикета в содержании предмета “Трудовое обучение” в основной школе и в содержании подготовки учителя технологического образования. Рассматривается проблема формирования личности в условиях своей реализации в современном мире через формирование определенного уровня поведенческой культуры как адаптивного, гибкого инструмента для практики выбора элементов собственной образовательной траектории и осмысления деятельности в условиях высокотехнологического и информационно насыщенного производства.

Ключевые слова: методология, деятельность, фрактализация, конструкты, основы этикета, трудовое обучение, образовательная отрасль “Технологии”, подготовка учителя.

Volodymyr Yurzhenko, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the Theory and Methods of Technological Education and Computer Graphics Department State Higher Education Institution “Pereyaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University”
Inna Ahalets, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Senior Research Officer Senior Researcher of the Scientific Abstract and Analytical Information in Education Department State Vasyl Sukhomlynskiy Scientific and Educational Library National Academy of Pedagogical Science of Ukraine

THE METHODOLOGICAL VISION OF THE PLACE OF THE ETIQUETTE BASIS IN THE CONTENT OF GENERAL EDUCATION BRANCH “TECHNOLOGY” AND IN THE PREPARATION OF TEACHERS OF FUTURE TECHNOLOGY

The article offers the methodological view concerning the practical implementation of the etiquette basics in the content of subject “Labour Training” at general school and in the content of training of teacher of technological education. The author considers the problem of formation of personality under the conditions of self-realization in the modern world through the formation of certain level of behavioral culture as an adaptive and flexible tool of the practice of choosing of elements of self-educational path and the understanding of the activity under the conditions of high-tech and an information-intensive production.

Keywords: the methodology, an activity, fractalization, constructs, the etiquette basics, labor training, an educational branch “Technology”, training of teacher.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Епіграфом до цього наукового обґрунтування необхідності впровадження основ етикету в практику підготовки майбутніх учителів

технологій і розширення його змістового поля в змісті програми “Трудове навчання” в основній школі (5 – 9 класи), як не дивно, може бути запропонований такий жарт: “Підступна річ – культура спілкування: присутність її є непомітною, зате відсутність помічаєш відразу”.

Необхідно відзначити, що в цій спробі довести важливість відображення основних положень з основ етикету в підходах до формування стандарту освітньої галузі “Технології” і змісті загальноосвітнього предмета “Трудове навчання”, як і будь-яких інших полемічних доведеннях, необхідно спиратися на логіку розвитку самого дослідження і на базові критерії науковості.

Переносючи критерії науковості безпосередньо на апарат нашої доказової бази, визначаємо найважливіші критерії, які її опредмечують. Цим найважливішим критерієм є зростання об’єктивно-дійсного змісту знання, що виражає ступінь його адекватності (відповідності) дійсності. Саме цей загальний критерій логіки доказової бази конкретизується за допомогою додаткових критеріїв, що уточнюють, як саме досягається підвищення ступеня об’єктивності знання, а тим самим відбувається розвиток в науці, у педагогічній зокрема.

Додатковим критерієм доведення істинності думки про важливість впровадження базових елементів основ етикету в практику формування змістових ліній освітньої галузі “Технології” і загальноосвітнього предмета “Трудове навчання” є:

- перехід, викликаний самою логікою розвитку, від вивчення зовнішніх властивостей, явищ, які можна спостерігати до розкриття їхніх внутрішніх, закономірних зв’язків, які управляють явищами. За явищем вивчається й сама його сутність. Вектори розвитку доказової бази вказують саме на вивчення і обґрунтування тих явищ і їх пізнання, які дозволяють гіпотетично розглядати ідею доведення логіки необхідності відображення змісту з основ етикету в підходах до формування стандарту освітньої галузі “Технології” і змісті загальноосвітнього предмета “Трудове навчання”, а потім перевести її в русло емпіричних прикладів на основі чинної програми з “Трудового навчання” в основній школі й самого навчального плану підготовки вчителя технологій;

- зростання системності, яке знаходить своє відображення у виникненні все більш складних, розгалужених і разом з тим цілісних концептуальних систем. Спочатку з’являються теорії в окремих предметах, дисциплінах, потім міждисциплінарні теорії, а згодом і загальнонаукові теорії. Саме дослідження змісту освітньої галузі “Технології” зачіпає процес інтеграції знання,

відповідаючи за етап синтезу знань у сфері техніко-технологічних компетенцій і компетентності, а також за підходи до формування початкового рівня техніко-технологічної культури – техніко-технологічної грамотності. Оскільки основи етикету є елементом загальної культури особистості, то це не суперечить включенню їх у певний вектор змістових ліній освітньої галузі “Технології” і зміст загальноосвітнього предмета “Трудове навчання”, тобто й у зміст підготовки майбутнього вчителя технологій на освітньо-кваліфікаційному рівні “бакалавр”;

- зростання чіткості, аргументованості та логічної доведеності власне поглядів і визначень, виходячи з того, що в доказах ніщо не приймається на віру, що в даному випадку дало поштовх для створення теоретичної доказової бази. Всі посилення і аргументи доказу, пояснення або прогноз були ретельно і критично проаналізовані з погляду їх теоретичної обґрунтованості та емпіричного підтвердження. Саме тут необхідно зазначити те, що на первинному етапі перевірки, який базувався на емпіричному досвіді й отримав своє певне підтвердження через зміст освітньої галузі “Технології” для 11-ти річної школи і зміст чинної програми з “Трудового навчання” для 5 – 9 класів основної школи, стверджуючи правильність первинних гіпотетичних уявлень про місце основ етикету в цій освітній галузі. Базуючись на результатах освітньої діяльності в цій галузі й вносячи визначені науково обґрунтовані корективи в теоретичний фундамент змісту освітньої галузі “Технології”, можна сформулювати вимоги до включення певних положень з основ етикету в змістові лінії цієї освітньої галузі на перспективу. Отже, у зв’язку з цим, можна передбачати перегляд підходів до місця і глобальних завдань всієї загальноосвітньої підготовки;

- зростає кількість перевіреної інформації про сферу явищ, пов’язаних з основами етикету, що знаходить своє втілення в зростанні інформативного змісту підходів, які послідовно виникають у формуванні позицій і можливості їх застосування на практиці. Нові теоретичні підходи, як правило, можуть, з одного боку, пояснити значно більше фактів і явищ, ніж попередні, а з іншого боку, спрогнозувати явища і події, не передбачені старими підходами. Цей критерій підтверджений ходом нашого обґрунтування, бо саме через включення основ етикету в зміст “Трудового навчання” основної школи й обґрунтування оновленої парадигми освітньої галузі “Технології” можна переосмислити весь взаємозв’язок освітньої

системи зміст трудового навчання в основній школі – підготовка вчителя технологій на освітньо-кваліфікаційному рівні “бакалавр”.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спираються автори, виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Вищезазначені критерії перш за все пов’язані з більш повним здійсненням пошуковою логікою трьох її основних функцій, а саме: систематизації й узагальнення фактів, пояснення відомих явищ і фактів, прогнозування раніше невідомих явищ. Об’єктивність аналізу явищ, його глибина, всебічність і системність, чіткість й аргументованість думки – все це сприяє систематизації, поясненню, прогнозу фактів, явищ і подій. Методологія обґрунтування змісту освітньої галузі “Технології” і загальноосвітнього предмета “Трудове навчання” в основній школі призводить до систематизації і обґрунтування системно-синергетичного підходу до вибору структури навчальної програми [13]. Узагальнення і синтез знання в цій сфері й вихід на вищий рівень узагальнення, аж до рівня прогнозу, дає можливість обґрунтовувати зміст загальноосвітнього предмета “Трудове навчання” в основній школі з врахуванням використання контекстних положень з основ етикету в його змісті.

Вказані критерії логіки розробки змісту сприяють здійсненню функцій педагогічної науки, дають можливість зрозуміліше характеризувати розвиток освітньої сфери, сучасних технологій і формалізувати вимоги до освітньої діяльності й процесу формування культури особистості.

Розвиток науково-технічного, технологічного знання і використання їх при соціалізації особистості дає можливість не тільки для зростання значення перерахованих вище критеріїв, але і створює підґрунтя для ряду специфічних критеріїв (формалізованість, конструктивність, можливість математизації), які сприяють зростанню об’єктивності змісту, точності й повноти знань.

Ці специфічні критерії реалізуються в логіці наданої доказової бази через фактичну формалізацію вимог до змісту освітньої галузі “Технології”, які сформульовані структурою поняття техніко-технологічної культури особистості.

Конструктивність у доведеннях реалізується безпосередньо через елемент знаннево-спосібної структури когнітивно-діяльній основи – конструкту, в якому з’єднуються елементи знання

і способи дії, з яких можна набирати, формувати послідовну структуру діяльності особистості [6; 8; 12; 13].

Математизація апарату доведення може відбуватись через механізм прогнозування розвитку освітньої галузі “Технології” як розрахункова ознака, так і апарат експертних оцінок [14].

Формування мети статті. Метою статті є методологічне обґрунтування практики реалізації основ етикету в змісті загальноосвітньої діяльності галузі “Технології” та підготовці майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вивченням діяльності людини, як соціалізаційною проблемою, займаються психологи і педагоги, спрямовуючи свої дослідження для виявлення ролі діяльності в формуванні й розвитку психіки, вирішення фундаментальної практичної проблеми – підвищення ефективності освітньої й трудової діяльності особистості. Саме за вирішення проблеми соціалізації в освітній галузі “Технології”, загальноосвітнього предмета “Трудове навчання” і в процесі підготовки майбутніх учителів технологій і відповідають базові елементи основ етикету. Поведінкові ж функції особистості проявляються саме через діяльність у колективі. Вона є суспільним, соціальним, колективним явищем.

Психологи у своїх дослідженнях спираються на найбільш розповсюджене визначення поняття діяльності, а саме як на форму активного ставлення суб’єкта діяльності до дійсності, що спрямовується на досягнення свідомо визначеної мети, пов’язаної зі створенням суспільно значущих цінностей, освоєнням й засвоєнням суспільного досвіду. Водночас не означає, що психолого-педагогічний аналіз діяльності цілком зводиться до вивчення функцій і процесів. Діяльність проявляє конкретне ставлення людини до дійсності, в якій реально розкриваються якості особистості, що мають комплексний, конкретний характер. Саме означений підхід виявляє необхідність системного вивчення процесу діяльності [7; 9].

Визначаючи перетворюючу діяльність особистості як найбільш функціональну і відтворювальну, необхідно зосередитись на тому, що людина не тільки змінює форму предметів або перетворює інформацію здобуту з навколишнього середовища, вона прагне водночас і до своєї усвідомленої мети, яка чітко визначає *спосіб* і характер її дій.

Таким чином, перетворююча діяльність особистості проявляється в єдності трьох аспектів:

- предметно-дійовому (як процес, у якому особистість за допомогою засобів і предметів праці спричиняє заздалегідь передбачувану зміну предмета праці);

- фізіологічному (як функція людського організму);

- психологічному (як здійснення усвідомленої мети, прояв волі, уваги, інтелектуальних якостей працівника тощо).

При вивченні перетворюючої діяльності людини, її можна визначати як психічні процеси й психологічні чинники, які спонукають, програмують і регулюють перетворювальну активність особистості, а також якості особистості, через які ця активність реалізується [13].

Мотивом для перетворювальної діяльності будемо вважати внутрішні спонукання особистості до певної діяльності. Такими причинами можуть бути потреби особистості, світосприйняття, переконання, ідеали й інтереси, соціальні ролі й установки.

Тобто мотиваційними чинниками активності не можуть бути лише потреби. Але, на думку деяких ортодоксальних психологів і педагогів, саме вони визначаються як єдині, що динамізують поведінку. З системи мотивації випадають переконання, ідеали, світосприйняття. Так, справді, потреби є одним з найбільш фундаментальних спонукальних чинників особистості. Формування вищих потреб певним чином можна уявити як процес інтерналізації соціальних норм, що є проявом суспільних потреб на основі усвідомлення їхньої глибинної справедливості й необхідності виконання в особистому життєвому просторі. Частково ці задуми виконуються через змістове поле і завдання основ етикету як соціалізуючого явища.

Ще один елемент системи діяльності – мета діяльності. Це те, що повинна одержати людина в результаті діяльності (конкретний продукт, його переміщення в указаний пункт й у визначений термін, приведення в працездатний стан знарядь і засобів праці).

У суб'єкта діяльності мета діяльності уявляється в образній формі (як образ). Експериментальні дослідження Б.Ф. Ломова [4], В.В. Рибалки [5] доводять, що образ-мета визначає критерії відбору інформації про стан предмета, засіб праці й середовище, спрямовує процес переробки інформації і прийняття рішень, коректує виконавчі дії. Отже, схематична

структура системи дій людини безпосередньо накладається на структуру автоматичної системи керування техніко-технологічними об'єктами.

Наступним елементом діяльності особистості є результат діяльності. Це те, що одержує особистість, завершуючи діяльність, тобто продукт діяльності індивіда. Результат діяльності може збігатися з метою діяльності, але може і не збігатися. У першому випадку підсумок діяльності відповідає результату, в другому – мета не досягнута, й діяльність може бути продовжена.

Вагомим елементом діяльності є її параметри – кількісні й якісні характеристики як способу досягнення мети.

І найбільш вагомою для цього дослідження характеристикою процесу діяльності є спосіб діяльності. Це конкретний шлях досягнення мети (технологія). Спосіб діяльності визначається умовами, в яких вона відбувається. Необхідність знаходження, напрацювання способів діяльності, що відповідають вимогам, перетворює діяльність у вирішення завдання. Різновидом способу діяльності є нормативно-схвалений – узагальнений та закріплений інструкціями, розрахований на абстрактного суб'єкта і стандартні умови, спосіб діяльності. Цей розповсюджений спосіб діяльності проявляється як суспільна категорія. У ньому узагальнюються досвід й здібності попередніх поколінь.

Принциповою відмінністю нинішнього етапу формування освітньої сфери України є посилення його орієнтації на результати освіти як системоутворюючий компонент життя сучасного суспільства. Розуміння сутності освітнього результату залежить від тих методологічних підходів, у межах яких розглядають освіту, її головні цілі. У вітчизняній психолого-педагогічній науці на сучасному етапі впроваджується діяльнісна парадигма освіти, що передбачає в якості мети освіти розвиток особистості учня на основі опанування універсальних способів діяльності. Процес навчання розуміється не тільки як набуття системи знань, умінь і навичок, що складають інструментальну основу засвоєння і реалізації компетенцій учня, а й як процес розвитку особистості, збагачення духовно-морального та соціального досвіду.

Культурно-історичний системно-діяльнісний підхід ґрунтується на теоретичних положеннях концепції Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, А.Н. Леонтьєва, Д.Б. Ельконіна, які розкривають основні психологічні закономірності процесу навчання і виховання, структуру освітньої діяльності учнів. Діяльнісний підхід виходить з положення про те, що психологічні здібності

людини є результатом перетворення зовнішньої предметної діяльності у внутрішню психічну діяльність шляхом послідовних перетворень.

Таким чином, особистісний, соціальний, пізнавальний розвиток учнів визначається характером організації їх діяльності, в першу чергу навчальної. У діяльнісному підході обґрунтовано положення, згідно з яким зміст освіти проектує певний тип мислення – емпіричний або теоретичний залежно від змісту навчання (емпіричні або наукові поняття) [10]. Навчання здійснює свою провідну роль у розумовому розвитку, передусім через зміст. В основі засвоєння системи наукових понять, що визначають розвиток теоретичного мислення і прогрес пізнавального розвитку тих, хто навчається, лежить організація системи навчальних дій. Особливістю реалізації діяльнісного підходу при розробці змісту освіти є те, що мета освітнього процесу представляється у вигляді системи ключових завдань, що відображають напрями формування якостей особистості. Саме така побудова цілей дозволяє обґрунтувати не тільки способи дій, які повинні бути сформовані в навчальному процесі, а й зміст навчання в їх взаємозв'язку. Якщо пріоритетом суспільства і системи освіти є здатність молодих людей адаптуватися до життєвої динаміки, самостійно вирішувати нові завдання, що постають перед ними, то і результат освіти корелюється з досвідом вирішення подібних завдань. Саме тоді на перший план поряд із загальною культурою і грамотністю виступають вміння молоді людини, наприклад, уявляти себе членом колективу, суспільства, вміння працювати в творчому, проектному режимі, проявляти ініціативу в прийнятті рішень, вміння співвідносити свої поведінкові функції, взагалі лінію поведінки з цілями колективу, в якому доведеться працювати тощо. Це і стає одним із значущих очікуваних результатів освіти і метою формування змісту освітньої галузі “Технології”, в даному випадку враховуючи поведінкові функції через засвоєння основ етикету.

Актуалізація діяльнісного підходу при розробці змісту нового покоління стандарту освітньої галузі “Технології” обумовлена тим, що послідовна його реалізація підвищує ефективність освіти за наступними показниками: надання результатам освіти соціально та особистісно значущого характеру; більш гнучке і водночас стабільне засвоєння знань тими, хто навчається, можливість їх самостійного руху у власному розвитку; можливість диференційованого навчання зі збереженням єдиної структури теоретичних знань;

істотне підвищення мотивації та інтересу до навчання; забезпечення умов для загальнокультурного та особистісного розвитку на основі формування універсальних навчальних дій, що забезпечують не тільки успішне засвоєння знань, умінь і навичок, а й формування картини світу, компетентностей у будь-якій предметній сфері пізнання. Діяльнісний підхід у формуванні змісту освітньої галузі “Технології” і при підготовці майбутніх учителів технологій дозволяє виділити основні результати навчання і виховання, виражені в понятійній системі ключових завдань розвитку і формування універсальних способів, навчальних і пізнавальних дій, які повинні бути покладені в основу вибору і структурування змісту освіти. Зміст “реперних” понять [3; 13] і ключових завдань відображає напрями формування якостей особистості й у сукупності визначає результат як діяльності в сфері освітньої галузі “Технології”, так і підготовки вчителя для роботи в даній сфері [1; 2].

Основні результати навчання і виховання щодо досягнень особистісної, соціальної, пізнавальної та комунікативної компетентностей забезпечують широкі можливості молоді в оволодінні знаннями, вміннями, навичками, здатністю до мобілізації і готовності у пізнанні світу, навчанні, співпраці, самовдосконаленні.

Діяльнісний підхід зумовлює зміну візій у здійсненні освітніх процесів, що знаходить відображення в переході від визначення мети самого навчання як засвоєння знань, умінь, навичок – до визначення мети як формування вміння вчитися, що забезпечує оволодіння новими компетенціями. Наступним баченням діяльнісної складової особистості, що утворює когнітивний ланцюг від абстрагованого вивчення тими, хто навчається, системи наукових понять, які становлять зміст навчального предмета, курсу, дисципліни до включення змісту навчання в контекст рішення значущих життєвих завдань і створення стійкого взаємозв'язку від навчально-предметного, дисциплінарного змісту в розумінні учіння як процесу виникнення смислів і мотивації до самої навчальної діяльності. Розгляд процесуальної складової від досить хаотичної діяльності того, хто навчається, до мотивованої і цілеспрямованої її організації та планомірного формування. Тобто створення індивідуальних освітніх траєкторій, а потім у зворотному порядку – від індивідуальної форми засвоєння знань до визнання вирішальної ролі навчального співробітництва в досягненні мети навчання. Відповідно в рамках знанняєво-здатної, діяльнісної системи навчання результати освітнього процесу

повинні бути безпосередньо пов’язані з напрямками особистісного розвитку і представлені в діяльній формі тими, хто навчається, незалежно від віку.

У запропонованому для розгляду питанні це означає, що результати освітньої діяльності не тільки повинні бути виражені в межах предметного поля, але й можуть мати характер універсальних життєвих компетентностей. Отже, проявляється тенденція посилення загальнокультурної спрямованості освіти взагалі, і конкретної технологічної освіти зокрема, в універсалізації та інтеграції знань. Достатньо вагомим для саморозвитку особистості є визначення меж предметного, дисциплінарного змістового поля, що системно задає кордони можливих рішень, отже, компетентностей, але нині ця фундаментальна понятійна опора (репер) є вже недостатнім для оцінки діяльності як власної, так й інших.

Нині, як першочергові, виникають завдання, що вимагають адаптивних і динамічних рішень у сфері когнітивних, комунікативних, ціннісно-орієнтаційних компетентностей, через створення сенсу навчання універсальних компетенцій незалежно від сутності та змісту предметного, дисциплінарного поля. В інформаційному суспільстві такі завдання стають основними. Перегляд цілепокладання – пріоритетів у визначенні освітніх результатів змушує включити до складу основних навчальних програм модулі, конструкти [13] на основі універсальних навчальних дій.

Базисом розвитку особистості в сучасному світі є вміння навчатися – пізнавати світ через опанування і перетворення в конструктивній співпраці з іншими людьми. Універсальні навчальні дії можна визначити як сукупність способів дій особистості, які забезпечують її здатність до самостійного засвоєння нових знань і умінь, включаючи і організацію цього процесу.

Логічним висновком з розглянутого психологічного обґрунтування “спосібного” підходу до діяльності людини як у галузі матеріального перетворення, так і інформаційно-аналітичних процесів, є розуміння необхідності впровадження “спосібного” процесу навчання як поєднувального між “знаннєвим” і “компетентнісним”, що створить ефективні умови для навчального процесу – освіти протягом усього життєвого циклу особистості.

Саме увесь перерахований категоріальний апарат взаємодії психологічних чинників, що спонукають людину до діяльності й культура навколишнього середовища ототожнюються з

культурою поведінки, що відображена в основах етикету, як унормованій системі поведінкових функцій людини в умовах соціуму.

Усі наведені аргументи дають підставу для висновку про обґрунтовану необхідність реалізації елементів основ етикету через змістові лінії освітньої галузі “Технології”, загальноосвітній предмет “Трудове навчання” і у підготовці вчителів технологій, одночасно підтримуються ще й обґрунтуванням про те, що фактично жодний інший загальноосвітній предмет не розкриває питання формування основ етикету на діяльній основі, як це відбувається під час засвоєння змістового поля загальноосвітнього предмета “Трудове навчання” в основній школі (5 – 9 класи) за нині чинною інваріантною частиною навчальної програми (4 розділ фактично у всіх класах основної школи).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Освітній стандарт, програма загальноосвітнього предмета, що входить у змістовне поле галузевих освітніх напрямів, – прогнозуючі документи. Це робить їх створення завданням складним, трудомістким, що несе в собі достатньо передбачуваний елемент невизначеності. Завдання прогнозу освітньої діяльності середньої школи, запропонованого у програмно-навчальній документації, – дати учасникам освітнього процесу спрямування до дії, підсумком якої буде набуття учнями в освітній і навчальній системі “знання – способи діяльності” широкого культурного кругозору. Саме він дасть змогу молодій людині динамічно перебудуватися під швидкозмінні вимоги сучасного світу. Формування морально-етичної, естетичної вихованості й сприйняття навколишнього світу, фізичної розвиненості, що й є всебічним розвитком особистості, створює умови для її готовності до ноосферної діяльності у динамічних умовах сучасного світу. Саме включення основ етикету в програму змістових ліній освітньої галузі “Технології” і зміст загальноосвітнього предмета “Трудове навчання”, тобто в зміст підготовки майбутнього вчителя технологій на освітньо-кваліфікаційному рівні “бакалавр” дозволить створити наведені вище передумови для формування високого рівня освіченості й культури у наступних поколіннях української молоді.

1. Агалець І.О. Основи етикету – “особлива компетенція” професійної компетенції майбутнього вчителя трудового навчання / І.О. Агалець // Молодь і ринок. – №6(21). – 2006. – С. 131 – 134.

2. Агалець І.О. Культуротворче призначення дисципліни "Основи етикету" в процесі формування особистості майбутнього вчителя трудового навчання / І.О. Агалець // *Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод. зб. / [кол. авт. / під ред. В.В. Стещенко]. – Слов'янськ: СДПУ, 2008. – Вип.12. – С. 108 – 114.*
3. Кудикіна Н.В. До постановки проблеми формування елементарної техніко-технологічної культури особистості в дошкільній освіті / Н.В. Кудикіна. В.В. Юрженко // *Дошк. освіта: теор.-метод. аспекти / навч.-метод. посібник; за заг. ред. Н.В. Кудикіної / [укл.: О.В. Коваленко, О.В. Мартинчук]. – Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – С. 150 – 160.*
4. Ломов Б.Ф. *Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. – Москва: Наука, 1999. – 350 с.*
5. Рибалка В.В. Психологія честі та гідності особистості: культурологічні та аксіологічні аспекти: наук.-метод. посібник / Валентин Васильович Рибалка. – Київ: ТОВ "Інформаційні системи", 2011. – 428 с.
6. Юрженко В.В. Культуровідповідність і фрактальність як методологічні принципи визначення змісту й структури освітньої галузі "Технології" для основної школи // *Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод. зб. [кол. авт. під ред. В.В. Стещенко]. – Слов'янськ: СДПУ, 2009. – Вип. 14 – С. 3 – 9.*
7. Юрженко В.В. Про деякі психофізіологічні аспекти позитивного впливу предметного поля освітньої галузі "Технології" на розвиток учнів основної школи / В.В. Юрженко // *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: [серія № 13. Пробл. труд. та проф. підготовки]: зб. наук. праць. – Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 251 – 262.*
8. Юрженко В.В. Фрактальність у педагогіці на прикладі змісту і структури освітньої галузі "Технології" в основній школі // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / серія "Педагогіка, психологія, філософія" / редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, 2011. – Вип. 159. – Ч. 3. – С. 96 – 103.*
9. Юрженко В.В. Порівняльні характеристики фрактальної психології і геїстальтпсихології та можливості їх реалізації в сучасній педагогічній науці (на прикладі освітньої галузі "Технології") / В.В. Юрженко // *зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. Мартинюк М.Т.]. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – Ч. 2. – С. 335 – 340.*
10. Юрженко В.В. Діяльнісний підхід до визначення розвивальних можливостей змісту трудового навчання учнів основної школи / В.В. Юрженко // *Трудова підготовка в сучасній школі. – 2012. – № 12. – С. 16 – 21.*
11. Юрженко В.В. Відображення видів діяльності у змісті освітньої галузі "Технології" / В.В. Юрженко // *Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – № 6. – С. 2 – 6.*
12. Юрженко В.В. Фрактальний підхід до визначення змісту і структури навчання (на прикладі освітньої галузі "Технології") / В.В. Юрженко // *Біоресурси і природокористування [Науковий журнал]. – 2013. – Т. 5. – № 3 – 4. – С. 157 – 162.*
13. Юрженко В.В. *Методологічні підходи до визначення структури й змісту освітньої галузі "Технології" в основній школі: монографія / В.В. Юрженко. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 409 с.*
14. Юрженко В.В. *Теоретичні засади змісту і структури освітньої галузі "Технології" в основній школі / В.В. Юрженко / дис. на здобуття наук. ступ. док. педаг. наук за спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій. – Київ: Інститут педагогіки НАПН України – НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – С. 364 – 417.*

Стаття надійшла до редакції 31.01.2017

15 лютого – Стрітення Господнє

Стрітення Господнє – одне з дванадцятих свят християнської Церкви, тобто головних свят церковного року. Це неперехідне свято, у нас воно відзначається 15 лютого.

День Стрітення – точка в часі, у якій зустрілися Старий і Новий Заповіти. Стародавній світ і християнство. Сталося це завдяки людині, якій в Євангелії відведено особливе місце.

